

Posudok oponenta habilitačnej práce

Univerzita	Univerzita Komenského v Bratislave
Fakulta	Pedagogická fakulta
Habilitační obor	Špeciálna pedagogika
Uchádzač	PhDr. Marian Groma, CSc.,
Pracovisko	Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave
Oponent	prof. PhDr. Ladislav Požár, CSc.
Pracovisko	Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Predložená habilitačná práca je zameraná na veľmi aktuálny problém – kariérové poradenstvo pre nepočujúcich. Tento problém je aktuálny nielen pre ľudí so sluchovým postihnutím, ale v podstate pre všetkých ľudí. Človek s akýmkoľvek druhom postihnutia má v súčasnosti mimoriadne problémy so zamestnaním. O to viac prekvapuje, že práca, zameraných na túto problematiku nie je u nás veľa. Preto považujem pokus PhDr. Mariana Gromu, PhD. o príspevok k riešeniu tohto problému za veľmi aktuálny a u nás skutočne ojedinelý. Za logické považujem, že autor venuje prvú kapitolu problému kariérového poradenstva v širšom kontexte meniacich sa podmienok vo svete práce a zamestnanosti. Venuje pozornosť jednotlivým teóriám kariérového poradenstva, uplatňovaniu kariérového poradenstva v praxi a jednotlivým krokom v kariérovom vývine. Ďalšie dve kapitoly sú venované konceptom a modelom postihnutia a špecifikám utvárania psychiky nepočujúcich. Obsah týchto dvoch kapitol je, podľa môjho názoru, nevyhnutným minimom, ktoré by mal poznať každý, kto sa pokúša akokoľvek nepočujúcim radiť a kto chce vytvárať modely kariérového poradenstva. Nazdávam sa však, že v kapitole 3 (o špecifikách utvárania psychiky nepočujúcich) by si väčšiu pozornosť zaslúžil najmä vývin myslenia a to v závislosti od toho, či daný jedinec používa výhradne posunkový jazyk, alebo či hovorí aj ústne. Ďalšie kapitoly sú venované kariérovému poradenstvu nepočujúcich, čo tvorí hlavnú náplň celej predloženej práce. Z hľadiska nadväznosti by však bolo, podľa môjho názoru, vhodnejšie vymeniť poradie kapitol 4 a 5. Za zaujímavú, ale v niektorých prezentovaných názoroch diskutabilnú, považujem kapitolu 5 o niektorých faktoroch stimulujúcich a facilitujúcich vývin nepočujúcich. Cenné je, že PhDr. M. Groma, CSc. privádza pomerne veľa prác venovaných integrácii nepočujúcich a že v tejto časti využíva najmä práce zo Slovenska. Takisto podkapitolu o rodine v súvislosti s rezilienciou považujem za mimoriadne aktuálnu. 6. Kapitola je venovaná inštitucionalizovanej podpore kariérového vývinu a zamestnávaniu nepočujúcich. V tejto kapitole sú uvedené najmä zahraničné projekty podporujúce kariérový vývin a zamestnávanie nepočujúcich. Vzhľadom k názvu publikácie a cieľu, ktorý autor formuloval v Úvode, je azda najdôležitejší uvedený projekt „Škola – zamestnanie“, ktorého spoluriešiteľom bol Dr. Groma. Ďalším uvedeným projektom je projekt „Centrum sociálno-rehabilitačných a informačných služieb pre sluchovo postihnutých“ realizovaný v rokoch 2005-2008 z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu. Nie je žiaľ uvedené, kto je autorom tohto projektu a aká bola jeho praktická úspešnosť. Za veľmi cennú považujem kapitolu 7 o kompetenciách poradcu a etických aspektoch jeho práce v kariérovom poradenstve pre nepočujúcich. Autor vidí správne tieto kompetencie veľmi široko a dobre si uvedomuje, že ide o kompetencie multikultúrne. Posledná kapitola je logicky zameraná na perspektívy kariérového poradenstva pre nepočujúcich. Autor v nej rozoberá podmienky rozvoja tohto poradenstva. Na s. 139-143 uvádza princípy kariérového poradenstva pre nepočujúcich podľa „Príručky pre tvorcov koncepcií“ (2005).

Pozitíva predloženej monografie:

1. Ide o publikáciu, ktorú možno považovať v našom prostredí za ojedinelú. Riešená problematika je mimoriadne aktuálna.
2. Autorovi sa podarilo zhromaždiť veľké množstvo najmä zahraničných prameňov a sprístupniť ich našim odborníkom.
3. V práci je sústredený bohatý materiál aj z oblastí, ktoré u nás zatiaľ nie sú podrobnejšie rozpracované (mentor a jeho úloha v rozvoji nepočujúcich, jazykové kompetencie a metódy vzdelávania nepočujúcich, multikultúrne kompetencie v kariérovom poradenstve, posunková slovenčina, projekty (väčšinou zahraničné) podporujúce kariérový vývin a zamestnávanie nepočujúcich).
4. Autor uvádza aj niektoré vlastné práce zamerané na kariérové poradenstvo pre ľudí so sluchovým postihnutím.
5. Za azda najväčší prínos predloženej publikácie považujem aplikáciu princípov kariérového poradenstva (uvedených v dokumente „Kariérové poradenstvo – Príručka pre tvorcov koncepcií) priamo pre využitie týchto princípov v poradenstve pre nepočujúcich. Táto práca si, podľa môjho názoru, vyžiadala nielen dobré poznanie teórie v danej oblasti, oboznámenie sa so zahraničnými projektmi, ale aj skúsenosti získané v praxi kariérového poradenstva pre nepočujúcich. Ide o pokus „načrtnúť teoretický model kariérového poradenstva pre nepočujúcich a ponúknuť ho ako východiskový pre prax“, ako to autor píše v Úvode. Škoda, že nadpis „Model kariérového poradenstva pre nepočujúcich“ explicitne uvedený nie je. Nazdávam sa, že tento model mohol oprávnenne nazvať svojim vlastným modelom. Autor to neurobil, možno zo skromnosti, ktorá však v tomto prípade nebola namieste.

Niektoré pripomienky k predloženej monografii:

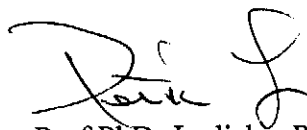
1. Na s. 26 autor cituje D. Nabuzoka (2010), ktorý zahŕňa medzi teórie vysvetľujúce vzťahy medzi kultúrnymi faktormi a vývinom jedinca viacero teórií (ekologický model, kultúrno-kontextuálny a ďalšie), ale vynecháva v súčasnosti vo svete často aplikovanú Vygotského kultúrno-historickú teóriu, ktorá je, podľa mojej mienky, veľmi vhodná práve pre pochopenie psychického vývinu ľudí s akýmkoľvek druhom postihnutia. Citácia Nabuzoka by si preto zaslúžila krátke doplnenie, resp. komentár. Je škoda, že uvedená teória Vygotského sa neobjavila v celej recenzovanej práci.
2. Väčší priestor v publikácii by si, podľa môjho názoru, zaslúžil vzťah medzi rečou a myslením. Niektoré dôsledky nerozvinutých schopností nepočujúceho dieťaťa opierať sa o jazyk autor síce uvádza, ale chýbajú práve tie, ktoré spoločnosť počujúcich ťažko môže tolerovať, pretože ide o všeludské hodnoty (chápanie noriem a pravidiel, absencia pocitu viny za nesprávne správanie, emocionálne riešenie konfliktov, zodpovednosť za vlastné konanie a ďalšie).
3. Na s. 100 cituje M. Andrejkoviča, podľa ktorého „mentor z prostredia učiteľského zboru môže byť skôr výnimkou“ a na s. 101 píše, že „v živote jedinca najčastejšie rolu mentora zohrávajú rodičia dieťaťa a jeho učitelia“. Ide o protirečivé tvrdenia, ktoré by bolo potrebné komentovať.
4. Na s. 118 je uvedený projekt „Škola – zamestnanie, ktorého autorom je PhDr. M. Groma, CSc. Keďže projekt prebiehal v rokoch 2003-2004, je zrejmé, že frekventanti projektu sú už vo veku, kedy by bolo možné zistiť, nakoľko bol projekt úspešný, koľko frekventantov projektu si našlo zamestnanie a porovnať tieto výsledky s žiakmi, ktorí projektom neprešli. Potom by bolo možné reálne vyhodnotiť efektivitu daného projektu. Túto poznámku treba chápať skôr ako odporúčanie pre ďalšiu prácu v uvedenom smere.

Otázky k obhajobe:

1. Na s. 16 je uvedených (podľa Hargašovej) 5 najvplyvnejších teórií kariérového poradenstva. Ktorú uprednostňujete a prečo?
2. Na s. 98 sú uvedené rady pre nepočujúce deti podľa S.Powersa. Medzi nimi figuruje rada: nenechajte sa riadiť tým, čo hovoria iní“. Súhlasíte s takou radou? Nemajú sa riadiť tým, čo im hovoria rodičia, mentori, psychológovia, učitelia?

Záver.

Predložená práca je napísaná kultivovaným vedeckým jazykom. Ide o vedeckú prácu, ktorá prináša, ako vyplýva z posudku, rad nových poznatkov, je mimoriadne aktuálna a v našom prostredí ojedinelá. Vychádza zo súčasnej našej a najmä svetovej vedeckej literatúry ako aj z vlastnej praxe habilitanta. Autor jednoznačne preukázal, že dobre ovláda predmetnú problematiku. Prácu možno považovať za veľmi inšpiratívnu nielen pre ďalšie teoretické rozpracovanie problematiky kariérového poradenstva u nás vo všeobecnosti a osobitne pre ľudí so sluchovým postihnutím, ale aj pre prax v oblasti poradenstva. PhDr.Marian Groma,CSc. Splňa aj všetky kritéria PdF UK v Bratislave na vymenovanie za docenta. Odporúčam preto, aby jeho publikácia bola prijatá k obhajobe v rámci habilitačného pokračovania v odbore 1.1.6 „Špeciálna pedagogika“ a aby mu bol, po jej úspešnej obhajobe udelený vedecko-pedagogický titul docent.

Prof.PhDr.Ladislav Požár,CSc.

V Trnave 23.1.2013